

методи проходження практик у реальному і цифровому форматі; створювати електронні платформи для проходження практики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/
2. Кремень В.Г. Підготовка вчителя: виклики і відповіді: За результатами наукової доповіді на засіданні Стратегічної сесії керівників закладів вищої освіти, 1 березня 2023 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5 (1), 1-6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5104>
3. Лук'янова Л.Б., Лянной Ю.О., Семенов О.М., Вовк М.П. Фахова практика вчителя: національний досвід та європейські цінності: посібник. Київ: Талком, 2023. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/13504/1/Fakhova%20praktyka%20vchytelia.pdf>
4. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій: Досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2022, 4 (2), 1-14. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214>
5. Семенов О. М., Вовк М. П. Педагогічне партнерство як пріоритет сучасної педагогічної освіти. Досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2021, 3 (2), 1-7. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/212>
6. Семенов О. М., Вовк М. П., Дятленко Т. І, Громова Н. В. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації: навчальний посібник. Київ: Талком, 2021.

УДК 378:378.091.12.011.3-051]:37.011.2:004

Лариса Петренко, м. Київ

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Роль освіти як основи суспільства, що «забезпечує інклюзивний розвиток, високу якість життя, соціальну згуртованість і політичну стабільність» для відбудови України в повоєнний час підкреслюється в низці документів, прийнятих на державному рівні [4; 5]. Інструментом розвитку людського капіталу, головною ціллю якого є «передача знань, розвиток навичок і виховання бажаних рис характеру у населення», наріжним каменем «демократичного суспільства, який формує ідентичність людей, сприяє розвитку критичного мислення й надихає громадян на те, щоб висловлювати свої вимоги та захищати свої права» визначають систему освіти для відбудови України після російського вторгнення та української визвольної війни М. Каганець, С. Леу-Севериненко, Г. Новасад, Є. Стадний [8, с. 355]. Вони наголошують на тому, що саме система освіти має вирішальне значення для створення та підтримки найціннішого активу України – людського

капіталу. Очевидною є діалектична залежність його якості від рівня професіоналізму педагогічних і науково-педагогічних працівників, які, здійснюючи професійну підготовку фахівців, мають самі постійно розвиватися в умовах цифрової трансформації суспільства.

У зв'язку з цим зростає необхідність максимізації ефективності науково-педагогічного персоналу, розвитку умінь і навичок для ефективного використання інформаційних технологій та цифрових засобів в освітньому процесі й науково-дослідній роботі задля підвищення конкурентоздатності випускників на ринку праці в короткостроковій та довгостроковій перспективі [2]. У процесі дослідження з'ясовано, що на сучасному етапі розвитку суспільства цифрова трансформація відбувається на всіх етапах процесу пізнання: від пошуку актуальних напрямів до оприлюднення отриманих результатів. Це вимагає від майбутніх викладачів педагогічних закладів вищої освіти володіння цифровою компетентністю на високому рівні, оскільки в майбутній професійній діяльності їм доведеться широко застосовувати цифрові інструменти для організації командної роботи як в освітньому процесі, так і в науково-дослідній роботі.

Грунтуючись на зазначеному вище, в якості теоретичної основи слід виокремити компетентнісну парадигму підготовки майбутніх викладачів закладів вищої педагогічної освіти до професійної діяльності в умовах цифрової трансформації суспільства. В контексті досліджуваної проблеми особливу увагу варто приділити саме розвитку цифрової компетентності.

В європейських країнах існують різні концепції розвитку професійної цифрової компетентності педагога і, відповідно, різні підходи до визначення рівня їх сформованості. Так, учені А. Каттанео (A. Cattaneo), Г. Антоніеттіта (Ch. Antoniettità) та М. Раузео (M. Rauseo) поняття «цифрова компетентність» відносять до складних понять, яке поступово замінило термін «цифрова грамотність», і розвинулося як «історично пов'язана стратифікована трансверсальна та багатовимірна концепція» [6], згідно з якою у цифровій компетентності, з точки зору різних дослідників, може відобразитися взаємодія різної кількості компонентів, зокрема, технологічного, етичного та когнітивного або ін. При цьому вони звертають увагу на інструментарій оцінювання рівнів сформованості цифрової компетентності і наголошують на одному з найпопулярніших в оновленій версії DigComp 2.1., хоча існують інші моделі та спеціальні політики в різних європейських країнах. Однак, на їхню думку, при виборі інструментів діагностики цифрової компетентності слід виходити з організаційних можливостей професійного розвитку викладачів, ефективності інтеграції цифрової технології у свою практику викладання. У такому разі цифрова компетентність є додатковим компонентом їхньої фахової компетентності [3].

Для оцінювання стану розвитку цифрової компетентності магістрів закладів вищої педагогічної освіти зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки на констатувальному етапі педагогічного експерименту нами використовувалася рамка цифрових компетентностей для громадян, а саме тест побудований на основі національного тесту на цифрову грамотність «Цифрограм» (<https://osvita.diia.gov.ua/digigram>). Слід зазначити, що для визначення рівня володіння кожною компетентністю в складі цифрової компетентності вживається структура і термінологія Європейської кваліфікаційної рамки (EQF) та DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens. Основну змістову наповненість відповідної структурної одиниці цієї Рамки чи її компонентів описують

дескриптори, які використовують для швидкого пошуку необхідного функціоналу чи необхідних навичок або полегшення навігації користувача у відповідних навчальних модулях і ресурсах. Роль дескрипторів полягає в тому, що вони спрощують формування вимог до компетентностей громадян (фахівців) залежно від пропонуваного їм посади чи виконуваних ними функцій. Цю Рамку до певної міри можна вважати стандартом чи довідником із цифрових компетентностей для громадян України. Структура цієї Рамки динамічна, може згодом оновлюватись та переглядатися із появою нових чинників – цифрових технологій та ресурсів, викликів та можливостей, зміни потреб та стану розвитку цифрової компетентності фахівця [1].

Аналіз вивчення зарубіжної літератури уможлиблює виокремлення низки проблем, пов'язаних з викладанням і навчанням в оцифрованому і мережевому світі: повільна трансформація умов та екології навчання і викладання; неподатливість багатих стійких освітніх традицій до змін; невідповідність технологій усталеній педагогічній практиці; несумісність цифрової підготовки викладачів у процесі отримання педагогічної освіти з тими проблемами, які виникають у практичній діяльності; дихотомія між повсякденним цифровим життям здобувачів освіти та традиційними системами навчання, які протидіють змінам. У пошуках відповіді на виклики нарощування онлайн-ових, гібридних та змішаних моделей навчання колективним та індивідуально орієнтованим вчені [6] запропонували концептуальну модель професійно-цифрової компетентності педагога, дослідивши її у практико орієнтованому аспекті педагогічної освіти. Професійно-цифрову компетентність викладача вони розглядають як компетентність у моделюванні предметно-орієнтованого освітнього середовища освітньої діяльності та індивідуальної траєкторії професійної підготовки фахівців і тлумачать як комплексне утворення, вивчення якого потребує теоретичних і практичних підходів, що базуються на проєктній діяльності, і сприяють підготовці майбутніх викладачів до розроблення орієнтованих на майбутнє технологій викладання і навчання. Отже, базуючись на основі фундаментального виміру, автори доводять необхідність вивчення професійно-цифрової компетентності майбутнього викладача з позицій володіння технологіями, глибокого знання процесів навчання (дидактики), розуміння конкретних дисциплінарних практик і особливостей змісту окремих навчальних дисциплін.

Саме з цих позицій О. Кучерявим запропоновано таку актуальну систему професійно-цифрових компетентностей майбутніх викладачів закладів вищої педагогічної освіти: евристично-цифровий аспект (компетентності у сферах педагогічних інновацій, цифрового змісту особистісно-професійного розвитку, зокрема, світоглядно-екзистенційної спрямованості тощо); управлінський та цифровий аспект (компетентності педагога діагностично-прогностичної, мотиваційної, проєктної, організаційної, стимулюючої та контрольної функціонально-управлінського характеру); саморозвиток-цифровий аспект (важливий для особистісного, професійного та професійно-культурного розвитку компетентності вчителя); аспект цифрової культури (цифрові компетенції, висвітлені в літературі, важливі для пошуку, прийому, обробки та виведення інформації, використання базового та прикладного програмного забезпечення, вирішення технічних проблем, захист персональних даних, авторське право тощо) [7].

Резюмуючи зазначимо, що підготовка майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти в умовах цифровізації суспільства має здійснюватися на основі компетентнісної парадигми, ідеї розвитку цифрової компетентності, структура якої відображена в Рамці цифрової компетентності як певному стандарті з позицій володіння ними технологіями, глибокого знання процесів навчання (дидактики), розуміння конкретних дисциплінарних практик і особливостей змісту окремих навчальних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України (2021). URL: <http://surl.li/vnsm>.
2. Петренко Л. М. Концептуальні засади підготовки майбутніх викладачів педагогічного закладу вищої освіти в умовах цифрової трансформації суспільства. Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття». 2023. № 1 (7). С. 140-151. DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.140-151](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.140-151).
3. Петренко Л.М. Цифрова компетентність викладача закладу вищої освіти: інструменти діагностування. Розвиток педагогічної науки і практики в умовах воєнного та повоєнного часу: матеріали Звітної наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 берез. 2023 р.). Київ, 2023. С. 100-103.
4. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти на 2022-2032 рр. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <http://surl.li/dtmdf> (дата звернення: 01.02.2024 р.).
5. Проект плану відновлення України. (Липень 2022). Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Матеріали робочої групи «Освіта і наука». URL: <http://surl.li/gsena> (дата звернення: 01.02.2024 р.).
6. Cattaneo A. A., Antonietti C., Rauseo M. How digitalised are vocational teachers? Assessing digital competence in vocational education and looking at its underlying factors. *Computers & Education*, 2022, 176, 104358. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104358>.
7. Kucheryaviy O. (2022). System of professional-digital competencies of a teacher of a higher pedagogical educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2022, 2 (47), 44-49. DOI: <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2022.255072>.
8. Rebuilding Ukraine: Principles and policies / Edited by Yuriy Gorodnichenko, Iona Sologoub, and Beatrice Weder di Mauro. Paris report 1/ CEPR PRESS. 2022. 508 с.